Kohtulahendite kogumik

KOHTUJURISTI ETTEPANEK
MANUEL CAMPOS SÁNCHEZ-BORDONA
esitatud 14. jaanuaril 2021 [1]

Kohtuasi C-913/19

CNP spółka z ograniczoną odpowiedzialnością
versus
Gefion Insurance A/S

(eelotsusetaotlus, mille on esitanud Sąd Rejonowy w Białymstoku (Białystoki rajoonikohus, Poola))

Eelotsusemenetlus – Õigusalane koostöö tsiviilasjades – Kohtualluvus tsiviil- ja kaubandusasjades – Valikuline kohtualluvus – Tsiviilvastutuskindlustus – Nõuete loovutamine – Mõiste „filiaal, esindus või üksus“

1. Põhikohtuvaidluses on algatatud arutelu ühe Poola kohtu rahvusvahelise kohtualluvuse üle vaidluse lahendamiseks ühe äriühingu, kellele on Poolas juhtunud liiklusõnnetuses kahju kannatanud isik loovutanud oma õigused, ja Taanis asuva kindlustusandja vahel, kes kindlustab õnnetuse põhjustaja riski.

2. Poola kohus palub oma eelotsusetaotluses Euroopa Kohtul tõlgendada määruse (EL) nr 1215/2012 [2] II peatüki 3. jao valikulise kohtualluvuse eeskirju kindlustusasjades koostoimes selle määruse artikli 7 lõigetega 2 ja 5. Vastavalt viimati nimetatud sätetele on pädevad selle paiga kohtud, kus on kahju tekitanud juhtum toimunud (lõige 2), ja filiaali, esinduse või üksuse tegevusest tulenevalt põhiettevõtja vastu tekkinud vaidluse puhul selle paiga kohtud, kus on põhiettevõtja filiaali, esinduse või üksuse asukoht (lõige 5).

3. Kohtuotsuses, mille Euroopa Kohus teeb (lisaks neile, milles ta on juba avaldanud seisukohta kindlustuste jao kohta), [3] võib ta lisaks käsitleda määruse artikli 7 lõike 5 seost direktiiviga 2009/138/EÜ [4].

[1] Algkeel: hispaania.

[2] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. detsembri 2012. aasta määrus kohtualluvuse ning kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusasjades (ELT 2012, L 351, lk 1; edaspidi „määrus“).

[3] Vt kõige uuematest 27. veebruari 2020. aasta kohtuotsus BALTA (C-803/18, EU:C:2020:123); 31. jaanuari 2018. aasta kohtuotsus Hofsoe (C-106/17, EU:C:2018:50) ja 21. jaanuari 2016. aasta kohtuotsus SOVAG (C-521/14, EU:C:2016:41).

[4] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. novembri 2009. aasta direktiiv kindlustus- ja edasikindlustustegevuse alustamise ja jätkamise kohta (Solventsus II) (ELT 2009, L 335, lk 1; edaspidi „Solventsus II direktiiv“).

I. Õiguslik raamistik

A. Määrus nr 1215/2012 [5]

4. Määruse põhjenduses 16 on märgitud:

„Lisaks kostja alalisele elukohale peaks kohtualluvuse määramisel olema ka muid aluseid, mis toetuksid tihedale seosele kohtu ja menetluse vahel või aitaksid kaasa tõrgeteta õigusemõistmisele. Tihe seos peaks tagama õiguskindluse ja hoidma ära võimaluse, et kostja vastu esitatakse hagi liikmesriigi kohtusse, mida ta ei saanud mõistlikult ette näha […]“.

5. Artikli 4 lõikes 1 on sätestatud:

„Käesoleva määruse kohaselt esitatakse hagi isikute vastu, kelle alaline elukoht on liikmesriigis, selle liikmesriigi kohtutesse sõltumata nende kodakondsusest.“

6. Artikli 5 lõikes 1 on ette nähtud:

„Isikute vastu, kelle alaline elukoht on liikmesriigis, võib hagi esitada teise liikmesriigi kohtusse üksnes käesoleva peatüki 2.–7. jaos sätestatud korras.“

7. Artiklis 7 on ette nähtud:

„Isiku vastu, kelle alaline elukoht on liikmesriigis, võib esitada hagi teises liikmesriigis:

[…]

2) lepinguvälise kahju puhul selle paiga kohtusse, kus kahju tekitanud juhtum on toimunud või võib toimuda;

[…]

5) filiaali, esinduse või muu üksuse tegevusest tuleneva vaidluse puhul selle paiga kohtutesse, kus filiaal, esindus või muu üksus asub;“.

8. Eeskirjad kohtualluvuse kindlaksmääramiseks kindlustusasjades, mida reguleerib II peatüki 3. jagu, on sätestatud määruse artiklites 10–16.

9. Artiklis 10 on sätestatud:

„Kindlustusasjades määratakse kohtualluvus kindlaks käesoleva jao kohaselt, ilma et see piiraks artikli 6 või artikli 7 punkti 5 kohaldamist.“

[5] Vastavalt Euroopa Liidu lepingule ja Euroopa Liidu toimimise lepingule lisatud protokolli nr 22 Taani seisukoha kohta artiklitele 1 ja 2 ei osalenud Taani määruse vastuvõtmisel ning määrus ei ole Taanile siduv ja seda Taani suhtes ei kohaldata; Taani teatas siiski 20. detsembri 2012. aasta teatega komisjonile oma otsusest kohaldada määruse sisu (ELT 2013, L 79, lk 4).

B. Direktiiv 2009/138

10. Vastavalt artiklile 145 („Filiaali asutamise tingimused“):

„1. Liikmesriigid tagavad, et kindlustusandja, kes soovib asutada teise liikmesriigi territooriumil filiaali, teatab sellest oma päritoluliikmesriigi järelevalveasutustele.

Kindlustusandja pidevat kohalolekut liikmesriigi territooriumil käsitletakse samal viisil nagu filiaali, isegi kui see kohalolek ei võta filiaali kuju, vaid seisneb ainult kontoris, mida haldab kindlustusandja enda personal või isik, kes on sõltumatu, kuid kellel on pidev volitus tegutseda kindlustusandja nimel esindajana.

[…]“.

11. Artiklis 151 („Nõudeid esitavate isikute mittediskrimineerimine“) on märgitud:

„Vastuvõttev liikmesriik nõuab, et kahjukindlustusandja tagaks, et tema territooriumil toimunud sündmustest tulenevaid nõudeid esitavaid isikuid ei panda ebasoodsamasse olukorda seetõttu, et kindlustusandja kindlustab I lisa A osa liiki 10 kuuluva riski (välja arvatud vedaja vastutus) teenuste osutamise alusel, aga mitte selles liikmesriigis asuva püsiva tegevuskoha kaudu.“

12. Artiklis 152 („Esindaja“) on sätestatud:

„1. Artiklis 151 osutatud eesmärkidel nõuab vastuvõttev liikmesriik kahjukindlustusandjalt oma territooriumil elava või asuva esindaja määramist, kes kogub nõuete kohta kogu vajaliku teabe ja kellel on piisavad volitused esindada kindlustusandjat suhetes kahjukannatanutega, kes võiksid esitada nõudeid, sealhulgas nõuete väljamaksmisel, ning esindada kahjukindlustusandjat või vajaduse korral lasta teda esindada seoses nende nõuetega selle liikmesriigi kohtutes ja ametiasutustes.

[…]“.

II. Faktilised asjaolud ja eelotsusetaotlus

13. CNP spółka z ograniczoną odpowiedzialnością (edaspidi „CNP“) on osaühing, mille registrijärgne asukoht on Poolas.

14. Gefion Insurance A/S (edaspidi „Gefion“) on kindlustusandja, mille registrijärgne asukoht on Taanis.

15. Crawford Polska sp. z o.o. (edaspidi „Crawford Polska“), mille asukoht on Poolas, on ettevõtja, kelle on Gefion [6] volitanud „nõudeid täielikult lahendama“ ning samuti „esindama Gefioni kõikides menetlustes […] kohtutes ja teistes riigiasutustes“.

16. Üks teine ettevõtja Polins spółka z ograniczoną odpowiedzialnością (edaspidi „Polins“), mis asub Żychlinis (Poola), on samuti Gefioni esindaja Poolas. [7]

[6] Volikirja alusel, mille andsid Gefioni juhtorgani volitatud liikmed 31. mail 2016 Crawford Polskale.

[7] Ta tegutseb kindlustusagendina vastavalt Poola õigusnormidele, millega on üle võetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 20. jaanuari 2016. aasta direktiiv (EL) 2016/97, mis käsitleb kindlustustoodete turustamist (uuesti sõnastatud) (ELT 2016, L 26, lk 19).

17. 28. veebruaril 2018 juhtus Poolas liiklusõnnetus, milles põrkasid kokku kahjustatud isiku sõiduk ja õnnetuse põhjustaja sõiduk. Viimasel oli sel ajal Gefioniga sõlmitud mootorsõiduki omaniku tsiviilvastutuskindlustuse leping.

18. Kahjustatud isik sõlmis sõiduki remontimise ajal 1. märtsil 2018 autoremonditöökojaga tasulise asendussõiduki rendi lepingu.

19. Renditeenuse maksmisel loovutas see isik nõude Gefioni vastu autoremonditöökojale. Pärast rendilepingu lõppemist esitas remonditöökoda teenuse eest käibemaksuarve.

20. CNP omandas 25. juunil 2018 remonditöökojalt nõude loovutamise lepinguga õiguse nõuda Gefionilt välja sissenõutavaks muutunud võla asendussõiduki rentimise kulude hüvitamiseks.

21. Samal päeval nõudis CNP Gefionilt arve summa tasumist. Ta esitas nõude Polinsi juhtkonnale.

22. Gefioni volituse alusel tegutses kahjukäsitlusega Crawford Polska. Gefioni nimel ja arvel tegutsedes kontrollis Crawford Polska arvet osaliselt ja tunnistas osa nõudesummast.

23. Samas dokumendis nende punktide kohta viitas Crawford Polska võimalusele esitada nõude tema kui kindlustusandja volitatud isiku vastu. Ta lisas ka teabe võimaluse kohta esitada Gefioni vastu hagi kas üldist kohtualluvust käsitlevate sätete kohaselt või kindlustusvõtja, kindlustatud isiku, soodustatud isiku või kindlustuslepingu omaniku elu- või asukohajärgsele kohtule.

24. CNP esitas 20. augustil 2018 Gefioni vastu hagi Sąd Rejonowy w Białymstokule (Białystoki rajoonikohus, Poola). Rahvusvahelise kohtualluvuse osas väitis ta Gefioni avaldatud teabe kohaselt, et tema peamine esindaja Poolas on Polins. Ta palus, et Gefionile adresseeritud dokumendid saadetaks Polinsi aadressile.

25. Gefion kui kostja esitas hagi menetlusse võtmisele vastuväite Poola kohtu pädevuse puudumise tõttu. Ta tugines sellele, et kohtualluvusele kohaldatav õigusnorm on määruse artikli 5 lõige 1. Olles esiteks väitnud, et CNP on kutseorganisatsioon, kes tegeleb kindlustuslepingutest tulenevate nõuete ostmisega, väitis ta seejärel, et CNP-l ei ole kindlustusvõtja, kindlustatud isiku või soodustatud isiku staatust ning et tal ei ole seega võimalik esitada hagisid mõne muu liikmesriigi kohtusse kui see, kus on kindlustusandja asukoht.

26. CNP vastas, et kostja on Poolas kantud ELi/EFTA liikmesriikide kindlustusseltside nimekirja, mille üle teeb järelevalvet Komisja Nadzoru Finansowego (Poola finantsinspektsioon); et kostja müüb kindlustuspoliise Poola territooriumil ning et on lubamatu, et kahjustatud isikult nõude üle võtnud isik ei saa nõuda remondikulude hüvitamist kahjujuhtumi toimumise ja remondi tegemise koha järgses kohtus.

27. Nendel asjaoludel esitab Sąd Rejonowy w Białymstoku (Białymstoki rajoonikohus) Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

„1. Kas [määruse nr 1215/2012] artikli 13 lõiget 2 koostoimes artikliga 10 tuleb tõlgendada nii, et ettevõtja, kes omandas kahjustatud isikult vastutuskindlustuse alusel nõude kindlustusandja vastu, ja selle kindlusandja vahelises kohtuvaidluses ei ole välistatud kohtualluvuse kindlaksmääramine nimetatud määruse artikli 7 lõigete 2 ja 5 alusel?

2. Kui vastus esimesele küsimusele on jaatav, siis kas [määruse nr 1215/2012] artikli 7 lõiget 5 tuleb tõlgendada nii, et liikmesriigis tegutsev äriühing, kes teises liikmesriigis asutatud kindlustusandjaga sõlmitud lepingu alusel tegutsedes hüvitab mootorsõidukiomanike kohustusliku vastutuskindlustuse alusel varakahjusid, on selle kindlustusseltsi filiaal, esindus või muu üksus?

3. Kui vastus esimesele küsimusele on jaatav, siis kas [määruse nr 1215/2012] artikli 7 lõiget 2 tuleb tõlgendada nii, et see on omaette kohtualluvuse juhtum selle liikmesriigi kohtu jaoks, kus kahjujuhtum toimus ja kus võlausaldaja, kes omandas vastutuskindlustuse alusel nõude kahjustatud isikult, esitab hagi teises liikmesriigis asutatud kindlustusandja vastu?“

III. Menetlus

28. Eelotsusetaotlus registreeriti Euroopa Kohtus 13. detsembril 2019.

29. Kirjalikud seisukohad on esitanud CNP, Gefion, Poola Vabariigi valitsus ja Euroopa Komisjon. Kohtuistungi pidamist ei peetud vajalikuks.

IV. Õiguslik analüüs

30. Euroopa Kohtu juhiste kohaselt piirdun arvamuse andmisega ainult teise eelotsuse küsimuse kohta. Selles, nagu see on ära toodud, palub eelotsusetaotluse esitanud kohus tõlgendada määruse artikli 7 lõikes 5 kasutatud mõistet „filiaal, esindus või muu üksus“ selle kohtuvaidluse asjaoludel.

31. Leian, et vastuse sellele küsimusele saab tuletada Euroopa Kohtu praktikast selle artikli kohta, alates selle lisamisest Brüsseli 1968. aasta konventsiooni,[8] nagu ma pärast selgitan.

32. Kuna eelotsusetaotluse esitanud kohus ja mõned eelotsusemenetlusse astujatest soovitavad rohkemal või vähemal määral möödaminnes laiendada arutelu teistele kindlustusvaldkonna õigusnormidele (Solventsus II direktiiv), viitan ka nendele sätetele.

A. Sissejuhatavad märkused

33. Määruse artikli 7 lõike 5 vahetu eelkäija on määruse (EÜ) nr 44/2001[9] artikli 5 lõige 5 ja selle eelkäija omakorda on Brüsseli 1968. aasta konventsiooni artikli 5 lõige 5. Selle artikli sisu on püsinud muutumatuna.

[8] 1968. aasta Brüsseli konventsioon kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusasjades (EÜT 1972, L 299, lk 32; konsolideeritud tekst EÜT 1998, C 27, lk 1).

[9] Nõukogu 22. detsembri 2000. aasta määrus kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusasjades (EÜT 2001, L 12, lk 1; ELT eriväljaanne 19/04, lk 42).

34. Euroopa Kohus on tõlgendanud neid kolme teksti kohtuotsustes, mis on loonud väljakujunenud kohtupraktika,[10] mida peab vastus sellele eelotsusetaotlusele loogiliselt järgima. Selliselt tagatakse järjepidevus selle õigusakti ja sellele eelnenud õigusaktide tõlgendamisel kooskõlas määruse põhjendusega 34.

35. Määruse artikli 7 lõige 5 asub määruse II peatüki 2. jaos („Valikuline kohtualluvus"). See on kohaldatav lisaks kohtuvaidlustes kindlustusasjades või täpsemalt kohtuvaidlustes, mis kuuluvad sama peatüki 3. jao („Kohtualluvus kindlustusasjade puhul") kohaldamisalasse, kui nõutud tingimused on täidetud.[11] Nii tuleneb määruse artiklis 10 sätestatud reservatsioonist.[12]

36. Määruse artikli 7 lõike 5 tõlgendamise kriteeriumid, mille ma järgnevalt esitan, ei varieeru olenevalt sellest, kas kohtuvaidluses on üks pool teisest „nõrgem": see asjaolu ei mõjuta seda, kuidas tuleb seda sätet mõista või kohaldada.[13]

37. Minu arvamus on järelikult sama nii juhul, kui Euroopa Kohus vastab esimesele eelotsuse küsimusele jaatavalt, kui ka siis, kui ta teeb vastupidise järelduse ja otsustab põhikohtuasjas määruse II peatüki 3. jao kohaldamise kasuks. Sellel teisel juhul võib hageja pöörduda määruse artikli 7 lõikes 5 ette nähtud kohtusse sama õigusakti artikli 10 siseviite alusel.

B. Määruse artikli 7 lõige 5

1. Euroopa Kohtu praktika

38. Määruse artikli 7 lõige 5 sisaldab valikulise kohtualluvuse reeglit, millega tehakse erand põhimõttest, et rahvusvahelise kohtualluvuse järgi on esmajoones pädevad kostja asu- või elukohajärgsed kohtud.

39. Sellise valikulise kohtualluvuse reeglina tuleb seda tõlgendada kitsalt, minemata kaugemale määruses sõnaselgelt ette nähtud juhtudest.[14]

40. Lisaks peab selle artikli tõlgendus olema autonoomne.[15]

[10] Mõne kohtuotsuse resolutsioon sõltub selgelt juhtumi asjaoludest: vt 18. märtsi 1981. aasta kohtuotsus Blanckaert & Willems (139/80, EU:C:1981:70; edaspidi „kohtuotsus Blanckaert & Willems") ja 9. detsembri 1987. aasta kohtuotsus SAR Schotte (218/86, EU:C:1987:536; edaspidi „kohtuotsus SAR Schotte"). See ei ole takistanud välja töötada üldkriteeriume, mis asetavad rõhku ühelt poolt välismaise ja kohaliku isiku vahelisele suhtele ja sellele, kuidas seda tajuvad kolmandad isikud, ning teiselt poolt vaidluse ja kohtu lähedusele (vt käesoleva ettepaneku punkt 38 ja järgmised).

[11] Need tingimused ei ole täidetud kohtuvaidlustes, milles hageja on selle valdkonna ettevõtja: 31. jaanuari 2018. aasta kohtuotsus Hofsoe (C-106/17, EU:C:2018:50).

[12] Määruse artikli 17 lõige 1 ja artikli 20 lõige 1 näevad ette artikli 7 lõike 5 kohaldamise ka kohtuvaidlustes vastavalt teatavate tarbimislepingute ja individuaalsete töölepingute üle.

[13] Nii kinnitab seda 19. juuli 2012. aasta kohtuotsus Mahamdia (C-154/11, EU:C:2012:491) määruse nr 44/2001 artikli 18 kohta (praegune määruse artikkel 20).

[14] 5. juuli 2018. aasta kohtuotsus flyLAL-Lithuanian Airlines (C-27/17, EU:C:2018:533; edaspidi „flyLAL-Lithuanian Airlines", punktid 26 ja 62).

[15] 22. novembri 1978. aasta kohtuotsus Somafer (33/78, EU:C:1978:205, edaspidi „kohtuotsus Somafer", punkt 8).

41. Nagu kõik määruse artiklis 7 ette nähtud reeglid, nii põhineb ka lõikes 5 ette nähtud reegel sellel, et vaidluse ja selle paiga kohtute vahel, kuhu võidakse vaidlus lahendamiseks esitada, on eriti tihe seos. Selle läheduse tõttu on kohtualluvuse määramine põhjendatud korrakohase õigusemõistmise ja menetluse otstarbeka korraldamise kaalutlustega. [16]

42. Euroopa Kohtu praktikas nõutakse selleks, et kindlaks määrata, kas ühes liikmesriigis asuva ettevõtja filiaali, esinduse või muu üksuse käitamisega seotud hagil on piisav seos teise riigiga, [17] kahte elementi: a) üks, mida ma nimetan „subjektiivseks elemendiks“, puudutab asjaomaseid isikuid ja b) teine, mida ma nimetan „objektiivseks elemendiks“, puudutab seda tegevust, millest on kohtuasi alguse saanud.

43. Kontrollimine, kas on olemas filiaal, esindus või muu üksus (määruse artikli 7 lõike 5 tähenduses), on ülesanne, mis eeldab faktispetsiifilise hinnangu andmist, [18] ning on tingimata vajalik ka selleks, et hinnata, kas side kohtuvaidluse ja filiaali, esinduse või üksuse tegevuse vahel on piisav.

44. See faktiliste asjaolude väljaselgitamine, kuivõrd see eeldab juhtumipõhist hindamist, ei ole Euroopa Kohtu, vaid liikmesriigi kohtu ülesanne.

a) Subjektiivne element

45. Mõisted „filiaal“, „esindus“ ja „muu üksus“ [19] eeldavad tegevuskeset või „tegevusüksust“, mis esineb emaettevõtja püsiva laiendusena. [20]

46. Sellel tegevuskeskusel peab olema juhatus ja varalised vahendid, mis võimaldavad teha äritehinguid kolmandate isikutega, nii et viimased teavad, et nad „saavad luua välismaal asuva emaettevõtjaga õigussuhte ilma temaga otse suhtlemata“ [21].

47. Emaettevõtja „filiaali“, „esinduse“ või „muu üksusena“ tegutseva isiku tegevuses tuleb eristada kahte sfääri: sisest ja välist.

48. Euroopa Kohus, kes tunnistab mõlema sfääri olulisust, [22] omistab erilist tähtsust välismuljele, mille loovad kaks isikut oma käitumisega, kui tegurile, mis võib määrata tiheda seose hilisemate vaidluste ja neid lahendava kohtu vahel. [23]

[16] Vt Jenardi aruanne 1968. aasta Brüsseli konventsiooni kohta (EÜT 1979, C 59, lk 22) ja määruse põhjendus 16. Viimases on viidatud alternatiivsetele kohtualluvustele muudel alustel, mis toetuvad „tihedale seosele kohtu ja menetluse vahel või aitaksid kaasa tõrgeteta õigusemõistmisele“. See rõhutab lisaks, et see tihe seos „peaks tagama õiguskindluse ja hoidma ära […], et kostja vastu esitatakse hagi liikmesriigi kohtusse, mida ta ei saanud mõistlikult ette näha“.

[17] See, kus asub filiaal, esindus või üksus.

[18] Nii tuletas seda meelde kohtujurist Bobek oma ettepanekus kohtuasjas flyLAL-Lithuanian Airlines (C-27/17, EU:C:2018:136, punkt 134).

[19] Määruse artikli 7 lõike 5 kontekstis ei tee Euroopa Kohus nendel kolmel mõistel vahet: 6. oktoobri 1976. aasta kohtuotsus De Bloos (14/76, EU:C:1976:134, punkt 21).

[20] Kohtuotsused Somafer (punktid 11 ja 12), Blanckaert & Willems (punkt 11), flyLAL-Lithuanian Airlines (punkt 59) ja 19. novembri 2019. aasta kohtumäärus INA jt (C-200/19, ei avaldata, EU:C:2019:985, punkt 35).

[21] Kohtuotsused Somafer (punkt 12), SAR Schotte (punkt 10) ja 6. aprilli 1995. aasta kohtuotsus Lloyd’s Register of Shipping (C-439/93, EU:C:1995:104, punkt 18).

[22] Kohtuotsus SAR Schotte (punkt 16): „tiheda seose olemasolu vaidluse ja seda lahendava kohtu vahel ei hinnata üksnes õigussuhete järgi, mis on eri lepinguosalistes riikides asutatud juriidiliste isikute vahel, vaid arvestades ka seda, kuidas need kaks ettevõtjat ühiskondlikus elus käituvad ning ärisuhetes ennast kolmandatele isikutele esitlevad“.

[23] 6. aprilli 1995. aasta kohtuotsus Lloyd’s Register of Shipping (C-439/93, EU:C:1995:104, punkt 19): „filiaalid, esindused või muu teisejärguline üksus on isikud, kes võivad olla kolmandate isikute peamised, sealhulgas ainsad partnerid lepingute läbirääkimistes“.

49. Selle kriteeriumi järgi ja mis puutub määruse artikli 7 lõike 5 tõlgendamisse:

– siis filiaaliks, esinduseks või üksuseks ei kvalifitseerita „sõltumatut kaubandusagenti (vahendajat), kes […] võib vabalt korraldada oma põhilist tegevust ja määrata tööaja, mille ta pühendab ettevõtjale, keda ta nõustub esindama ja kellel [viimane] ei või takistada esindada samal ajal mitmeid konkureerivaid firmasid samas sektoris […] ja kes pealegi piirdub tellimuste saatmisega emaettevõtjale, ilma et ta ise osaleks äritehingute lõpule viimises ja nende täitmises“. [24]

– Seevastu, kui seda artiklit kohaldatakse ühes liikmesriigis asuvale ettevõtjale, kes „ilma teises riigis filiaali, esindust või üksust, mis ei ole iseseisev, käitamata teostab [seal] tegevust sõltumatu äriühingu kaudu, millel on sama nimi ja sama aadress, mis tegutseb ja sõlmib äritehinguid tema nimel ja mida ta kasutab, nagu oleks see tema laiendus“ [25].

b) Objektiivne element

50. Määruse artikli 7 lõike 5 kontekstis peab kohtuvaidlus puudutama põhiettevõtja filiaali, esinduse või muu üksuse käitamisega seotud õigustoiminguid või kohustusi, mida need tema nimel võtavad. [26]

51. Euroopa Kohtu hinnangul on see nii siis, kui vaidlus on tekkinud filiaali, esinduse või üksuse tehingute tagajärjel. Määruse artikli 7 lõike 5 kohaldamine on seevastu välistatud siis, kui puuduvad asjaolud, mis võimaldaksid tuvastada nende isikute osalemist põhikohtuasja poolte vahelises õigussuhtes. [27]

52. Euroopa Kohus lisas konkreetselt, et kohtuvaidlus lepinguvälise vastutuse valdkonnas [28] võib tuleneda filiaali tegevusest, kui see on „tegelikult osalenud osades eraõiguse rikkumisteks kvalifitseeritavates tegudes“ [29].

2. Selle kohtupraktika kohaldamine kohtuvaidlusele

a) Määruse artikli 7 lõike 5 kohaldamiseks asjasse puutuv isik

53. Kohtuasja toimikust tuleneb, et Poolas esindab Gefioni kaks äriühingut: Polins ja Crawford Polska.

[24] Kohtuotsus Blanckaert & Willems (punktid 12 ja 13).

[25] Kohtuotsus SAR Schotte (punkt 17). Ma ei näe selle kohtuotsuse ja kohtuotsuse Blanckaert & Willems vahel vastuolu, vaid sama reegli kahte konkreetset rakendust. Kohtuasjas, mis lahendati teise kohtuotsusega, ei olnud kaubandusagendil sisesfääris sõltuvussuhet teise ettevõtja suhtes ja seda muljet ei jäänud ka väliselt, vastupidi sellele, nagu oli kohtuotsuses SAR Schotte.

[26] Kohtuotsused Somafer (punktid 11 ja 13), 19. juuli 2012. aasta kohtuotsus Mahamdia (C-154/11, EU:C:2012:491, punkt 48), flyLAL-Lithuanian Airlines (punkt 59) või 19. novembri 2019. aasta kohtumäärus INA jt (C-200/19, ei avaldata, EU:C:2019:985, punkt 35).

[27] 11. aprilli 2019. aasta kohtuotsus Ryanair (C-464/18, EU:C:2019:311, punktid 34 ja 35).

[28] CNP hagi Gefioni vastu määruse terminoloogia kohaselt „lepinguväliseks“ kvalifitseerimises vaidlust ei ole.

[29] Kohtuotsus flyLAL-Lithuanian Airlines (punkt 63).

54. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu sõnul tekitab see asjaolu raskusi seoses kindlaksmääramisega, kumb isikutest peab konkreetselt tegelema kahjukäsitlustega, ja seoses kohtumenetlusega kindlustusandja suhtes. [30]

55. Kui õiguspärased need muret tekitavad küsimused ka ei oleks, ei ole minu ülesanne käsitleda neid taotletud arvamuses, mis peab piirduma ainult määruse artikli 7 lõike 5 tõlgendamisega. [31]

56. Seevastu on oluline kindlalt teada, kumb isikutest, kes esindavad kindlustusandjat Poolas, vastutab tegevuse eest, mille tõttu on tekkinud kohtuvaidlus. Neid tegureid, mis määratlevad määruse artikli 7 lõike 5 filiaali, esinduse või muu üksuse, tuleb kontrollida sellest isikust lähtuvalt.

57. Eelotsusetaotlus ei ole selles aspektis nii selge, kui oleks soovitav. Kaldun siiski arvama, et see ettevõtja on Crawford Polska. Nii võiks järelduda sellest kohtumäärusest, milles on lisaks märgitud, et kohtuvaidlus on tekkinud seoses nõuete lahendamisega, millega tegeles just nimelt Crawford Polska. [32]

58. Ilma et see piiraks kontrollimist, mida tuleb lõppastmes teha eelotsusetaotluse esitanud kohtul, lähtun seega eeldusest, et määruse artikli 7 lõike 5 seisukohast asjasse puutuv isik on Crawford Polska.

b) Crawford Polska kvalifitseerimine ja tema teguviisi hindamine

59. Teisele eelotsuse küsimusele vastamiseks on vaja välja selgitada ühelt poolt, kas Crawford Polska vastab filiaali, esinduse või muu üksuse tingimustele vastavalt määruse artikli 7 lõikele 5, ja teiselt poolt, mil määral ta osales aktiivselt faktilistes asjaoludes, mis on põhikohtuasja aluseks.

60. Mõlemad aspektid on märkimisväärselt faktilised, mille kontrollimiseks on oma läheduse poolest faktilistele asjaoludele sobivates tingimustes ainult eelotsusetaotluse esitanud kohus. Piirdun seega ainult sellega, et pakun välja mõned täpsustused.

61. Esimene puudutab Gefioni vastuväidet Crawford Polska kvalifitseerimisele filiaaliks, esinduseks või muuks üksuseks, kuna see on sõltumatu isik ja tegeleb kahjukäsitlusega ka teiste kindlustusandjate ja isikute nimel. [33]

62. Minu arvates ei tingi kumbki nendest kahest tegurist (sõltumatus ja mitteeksklusiivsus) määruse artikli 7 lõike 5 kohaldamata jätmist, kui teised elemendid kombineeritult tekitavad selle artikli kohaldamiseks iseloomuliku välismulje, ja teisejärgulisel isikul on pealegi olemas varalised vahendid kolmandate isikutega äritehingute tegemiseks.

[30] Eelotsusetaotluse punkt 24. Sąd Rajonowy w Białymstoku (Białystoki rajoonikohus) nimetab nende raskuste tõenduseks eelotsusetaotlust, mis esitati ühes teises menetluses, samuti Gefioni vastu, ja milles tehti 27. veebruari 2020. aasta kohtuotsus Corporis (C-25/19, EU:C:2020:126; edaspidi „kohtuotsus Corporis“).

[31] Ma tunnistan, et kindlustustegevuse osadeks jagamine, nagu seda näib tegevat Gefion, võib oluliselt mõjutada selle artikli kohaldamist: näiteks kuna see raskendab üldsusel aru saada, et kohalik ettevõtja on põhiettevõtja laiendus. Määruse artikli 7 lõiget 5 tuleb siiski tõlgendada kitsalt; lisaks on selle sõnastuses endas piiritletud elemendid, millest sõltub selle kohaldamine konkreetse kohtuvaidluse asjaoludele. Teisisõnu öeldes: selle mõtte seisukohast ja sellega kooskõlas (tiheda seose olemasolu kohtuvaidluse ja kohtu vahel) ei loe mitte igasugune kostja kohalolu liikmesriigis, vaid ainult selle isiku kohalolu, kes osaleb tegevuses, millega seoses on vaidlus tekkinud.

[32] Komisjon, kes lähtub samast eeldusest, leiab, et eelotsusetaotluse esitanud kohtu küsimuses on silmas peetud seda isikut. Arvan, et see on tõenäoline, eelkõige eelotsusetaotluse punkte 26 ja 28 silmas pidades.

[33] Gefioni seisukohtade punktid 20 ja 21. Selles kontekstis esitab Gefion enda arutluse Solventsus II direktiivi artikli 152 kohta, andes mõista, et selle artikli järgi ei ole selliste tunnustega isik kunagi määruse artikli 7 lõike 5 filiaal, esindus või üksus. Käsitlen seda küsimust hiljem.

63. Nõustun seega eelotsusetaotluse esitanud kohtu ja komisjoni hinnanguga [34] järgmiste andmete põhjal Crawford Polska staatuse ja tegevuse kohta:

– see on osaühingu vormis, mistõttu on tal Poola õiguskorra kohaselt olemas juhatus (tal on seega olemas juhtorgan).

– Ta esindab Gefioni huve Poolas ja rõhutab oma kirjavahetuses, et ta tegutseb Gefioni nimel, kelle volitatud esindaja ta on.

– Tal on 2016. aastal antud volituste alusel täielik pädevus tegutseda kahjukäsitluse ja nõuete lahendamise tegevusalal, õiguslike tagajärgedega kindlustusandja jaoks, nii et kolmandatel isikutel ei ole selle tegevusega seotud asjades vaja pöörduda otse Gefioni poole.

64. Lisaks on loogiline eeldada, et Crawford Polskal on olemas varalised vahendid, mis on nõutavad nendel tegevusaladel tegutsemiseks. See on tingimata vajalik element selleks, et kvalifitseerida teda määruse artikli 7 lõike 5 tähenduses „tegevuskeskmeks, mis esineb emaettevõtja püsiva laiendusena“. Eelotsusetaotluse esitanud kohus peaks selles veenduma, hankides vajaduse korral asjasse puutuvat teavet, nagu tema õiguskord näeb ette.

65. Minu teine märkus puudutab Crawford Polska osalemist tegevuses, mis põhjustas kohtuvaidluse, s.o kahjukäsitluses ja nõuete lahendamises, nagu ka otsuses hüvitada ainult osa nõutud summast.

66. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu faktiliste asjaolude kirjelduse järgi tegi selle otsuse, mis on kohtuvaidluse juur, Crawford Polska (mitte Gefion). [35] Kui see asjaolu leiab kinnitust, siis ei ole Crawford Polska olnud üksnes vahendaja, kes lihtsalt edastab teavet, vaid tal on aktiivne osa selles õiguslikus olukorras, mis on välja viinud vaidluseni.

67. Samavõrra on Crawford Polska puhul täidetud tingimused, mis lubavad määrata rahvusvahelist kohtualluvust selle riigi kohtutele, kus ta asub, selleks et menetleda kindlustatud isiku (või tema õigusjärglaste) hagi Gefioni vastu.

68. Esitatu on piisav alus vastamaks teisele eelotsuse küsimusele, nagu see on sõnastatud. Vaja ei ole täiendavaid kaalutlusi Solventsus II direktiivi mõju kohta, mida ma käsitlen ainult täielikkuse huvides ja selleks, et mitte jätta vastamata neile, kes esitasid selles eelotsusemenetluses kirjalikud seisukohad.

C. Solventsus II direktiivi mõju määruse artikli 7 lõike 5 tõlgendamisele

69. Eelotsusetaotluse esitanud kohus (vähemal määral), Gefión ja komisjon viitavad Solventsus II direktiivi artiklitele 145 ja 152 kui artiklitele, mis võiksid kohtuvaidluse lahendust mõjutada.

[34] Eelotsusetaotluse punkt 26 ja komisjoni seisukohtade punktid 56, 58 ja 60. Samas kontekstis mainivad eelotsusetaotluse esitanud kohus ja komisjon Solventsus II direktiivi artiklit 145, mida ma käsitlen samuti hiljem.

[35] Eelotsusetaotluse punkt 5.

70. Gefióni ja komisjoni seisukohtades osutatakse nende sätete ja määruse artikli 7 lõike 5 seosele. Täpsemalt:

– komisjoni argumentidest näib tulenevat,[36] et tema arvates on siis, kui kindlustusandja teostab majandustegevust teises riigis „pideva kohaloleku“ kaudu Solventsus II direktiivi artikli 145 tähenduses,[37] olemas filiaal, esindus või üksus määruse artikli 7 lõike 5 tähenduses.[38]

– Gefion väidab, et Solventsus II direktiivi artikli 152 alusel esindaja nimetamine ei anna võimalust kaevata kindlustusandjat kohtusse vastavalt määruse artikli 7 lõikele 5. Ta märgib, et artikli 152 enda lõige 3 välistab esindaja kvalifitseerimise „filiaaliks“ Solventsus II direktiivi artikli 145 tähenduses.[39]

71. Eelotsusetaotluse esitanud kohus omakorda annab vihjamisi mõista, et isiku kvalifitseerimisest Solventsus II direktiivi tähenduses on võimalik järeldada, et „Crawford Polskat […] tuleb käsitada kostja [Gefioni] „muu üksusena“ määruse artikli 7 lõike 5 tähenduses […]“.[40]

72. Järgmiseks analüüsin neid argumente, tuletades siiski meelde, et avaldasin juba seisukohta määruse artikli 7 lõike 5 tõlgendamise kohta, mis peab olema autonoomne, lähtuvalt selle määruse ülesehitusest ja eesmärkidest.

1. „Pidev kohalolek“ ja „esindaja“ Solventsus II direktiivis

73. Solventsus II direktiivi järgi tehakse sellise liikmesriigis asutatud ettevõtja kindlustustegevuse suhtes, kes soovib oma tegevusalal tegutseda teises liikmesriigis, teatavaid kontrolle,[41] mis erinevad olenevalt selle ettevõtja valitud vormist.

74. Kindlustusandja, kes soovib oma tegevust *asutamisvabaduse* alusel laiendada, peab päritoluliikmesriigi järelevalveasutustele teatama oma kavatsusest alustada tegevust teises riigis ja edastama neile direktiivi artiklis 145 nõutud teabe.[42]

75. Selle alusel analüüsivad päritoluriigi järelevalveasutused asutamisprojekti rakendatavust. Kui hinnang on positiivne, edastavad nad direktiivi artikli 146 lõikes 1 kirjeldatud teated.[43] Siis võib kindlustusandja alustada piiriülest tegevust vastuvõtvas riigis filiaali või sellega samastatud pideva kohaloleku kaudu.

[36] Ütlen „näib tulenevat“, sest komisjon tegelikult ei väida sõnaselgelt automaatset seost nende kahe mõiste vahel.

[37] Selle alusel peab kindlustusandja teatama päritoluliikmesriigi järelevalveasutustele oma kavatsusest asutada teise riigi territooriumil filiaal ning samuti edastama teatavad andmed. Selle lõike 1 kohaselt „[k]indlustusandja pidevat kohalolekut liikmesriigi territooriumil käsitletakse samal viisil nagu filiaali, isegi kui see kohalolek ei võta filiaali kuju, vaid seisneb ainult kontoris, mida haldab kindlustusandja enda personal või isik, kes on sõltumatu, kuid kellel on pidev volitus tegutseda kindlustusandja nimel esindajana“.

[38] Komisjoni seisukohtade punkt 61.

[39] Gefioni seisukohtade punkt 21. Gefion väidab, et tema tegevus Poolas toimub teenuste osutamise vabadust kasutades, milleks ta on täitnud Solventsus II direktiivis nõutud tingimused, ilma et Taani või Poola järelevalveasutused oleksid väljendanud mingeid reservatsioone. Ta lisab, et sellest argumendist piisab selleks, et keelduda määruse artikli 7 lõike 5 kohaldamisest.

[40] Eelotsusetaotluse punkt 28, *in fine*.

[41] Solventsus II direktiivi põhjenduse 11 järgi toimub selle direktiiviga „ühtlusta[mine], mis on vajalik ja piisav lubade andmise ja järelevalvesüsteemide ning seega ühtse, kogu ühenduses kehtiva loa vastastikuseks tunnustamiseks“, mistõttu ühtne tegevusluba on kehtiv kogu ühenduses ja järelevalvet ettevõtja üle tehakse päritoluliikmesriigis.

[42] See teave hõlmab muu hulgas kavandatud tehingute liiki, üksuse organisatsioonilist struktuuri ja selle isiku nime, kes on üksuses volitatud võtma kindlustusandjale kohustusi kolmandate isikute ees.

[43] Vastuvõtva riigi järelevalveasutustele ja ettevõtjale endale. Nad kinnitavad ka, et ettevõtjal on olemas kohustuslik solventsuskapital ja miinimumkapital.

76. Kui kindlustusandja otsustab tegutseda väljaspool päritoluriiki *teenuste osutamise vabaduse* alusel, peab ta samuti teatama oma kavatsusest selle riigi järelevalveasutustele.[44]

77. Mootorsõidukite kasutamise tsiviilvastutuskindlustuse eriharus nõuab direktiiv lisaks, et kindlustusandja määraks „[vastuvõtva liikmesriigi] territooriumil elava või asuva esindaja […], kes kogub nõuete kohta kogu vajaliku teabe ja kellel on piisavad volitused esindada kindlustusandjat suhetes kahjukannatanutega, kes võiksid esitada nõudeid, sealhulgas nõuete väljamaksmisel, ning esindada kahjukindlustusandjat või vajaduse korral lasta teda esindada seoses nende nõuetega selle liikmesriigi kohtutes ja ametiasutustes“ (artikkel 152).

78. Nii ei ole isikud, kes esitavad nõude vastuvõtja liikmesriigi territooriumil toimunud faktiliste asjaolude tõttu seoses mootorsõidukite kasutamise tsiviilvastutuskindlustusega, kindlustusandja valitud vormist olenevalt ebasoodsamas olukorras.

79. Nende konkreetsete otstarvete jaoks ei ole seega oluline, kas kindlustusandja tegutseb vastuvõtvas liikmesriigis, kus on kindlustusjuhtum aset leidnud, teenuste osutamise alusel või üksuse (filiaali või sellega samastatud pideva kohaloleku) kaudu.[45]

80. Solventsus II direktiiv ei ole väga sõnaselge „pideva kohaloleku“ osas ega reguleeri ka üksikasjalikult kindlustusandja esindaja õiguslikku korda[46], täpsemalt kui et tal peavad olema piisavad volitused ettevõtja esindamiseks kas kahju kannatanud kolmandate isikute ees, kes esitavad talle nõudeid, või siis kohtutes ja muudes ametiasutustes seoses nende nõuetega.

81. Selles direktiivis on kaudselt artiklite 145 (pidev kohalolu) ja 152 (esindaja) kaudu siiski antud mõned elemendid, mis aitavad nende piirjooned paika panna:

– pidev kohalolek ei pea tingimata esinema filiaali kujul. Seda võib filiaaliga samastada, kui see seisneb kontoris, mida haldab kindlustusandja enda personal või isik, kes on sõltumatu, kuid kellel on volitused tegutseda alaliselt kindlustusandja nimel esindajana. Ta peab mõlemal juhul olema volitatud võtma kindlustusandjale kohustusi kolmandate isikute ees.

– Esindaja ülesanded ei võimalda teda lihtsalt samastada filiaaliga: vastavalt Solventsus II direktiivi artikli 152 lõikele 3 ei kujuta „[e]sindaja määramine […] endast filiaali avamist artikli 145 tähenduses“[47].

82. Nendele elementidele lisanduvad Euroopa Kohtu praktikas ridamisi seoses eelotsusetaotlustega välja kujundatud elemendid. Käsitlen neid üksikasjalikult järgmiseks, kuna nende varal kujuneb minu veendumus nende mõistete erinevuse kohta määruse artikli 7 lõike 5 omadest.

[44] Solventsus II direktiivi artikli 148 lõige 1 näeb ette, et päritoluliikmesriigi järelevalveasutused peavad sel juhul edastama teatava teabe selle liikmesriigi järelevalveasutustele, mille territooriumil kindlustusandja kavatseb tegutseda.

[45] Solventsus II direktiivi artikkel 151. Vt kohtuotsus Corporis (punkt 35).

[46] Samas tähenduses kohtuotsus Corporis (punkt 37): „selles sättes [Solventsus II direktiivi artikli 152 lõike 1 esimene lõik] ei ole täpsustatud kindlustusandja esindajale antud volituste täpset ulatust“.

[47] Artikli 152 lõike 2 järgi ei tohi „[v]astuvõttev liikmesriik […] nõuda, et esindaja täidaks teda määranud kahjukindlustusandja nimel tööülesandeid, millele ei ole osutatud lõikes 1“.

2. Seos filiaali või sellega samastatud pideva kohalolu ja esindaja ning määruse artikli 7 lõike 5 vahel

a) „Pidev kohalolek“ kui „filiaal, esindus või muu üksus“

83. Määruse artikli 7 lõike 5 kohaldamisel on filiaal, esindus või üksus tegevuskese, millel on juhatus ja varalised vahendid äritehingute tegemiseks kolmandate isikutega, võttes põhiettevõtja püsiva laiendusena sellele ettevõtjale siduvaid kohustusi.

84. Neid nõudeid tõendada võib olla lihtsam siis, kui kindlustusandja tegutseb oma tegevuse laiendamiseks päritoluriigist erinevatesse liikmesriikidesse asutamisvabaduse alusel, pärast asjakohaste formaalsuste täitmist, ja asutab filiaali või sellega samastatava pideva kohaloleku Solventsus II direktiivi artikli 145 tähenduses.

85. Kui tegevuses, milles tekib kohtuvaidlus kindlustusandja vastu, kelle asukoht on liikmesriigis, on tema nimel ja arvel osalenud teises liikmesriigis asuv *filiaal*, mis vastab Solventsus II direktiivi artikli 145 nõuetele, siis on tavaliselt ja tegelikult olemas ka „filiaal“, „esindus“ või „üksus“ vastavalt määruse artikli 7 lõikele 5. [48]

86. See kehtib ka Solventsus II direktiivi artikli 145 sisu arvestades siis, kui kindlustusandja valib oma asutamisvabaduse teostamise vormiks niisuguste tunnustega *pideva kohaloleku*, mis samastavad teda filiaaliga. [49]

87. Kui see alaline kohalolek seisneb „ainult kontoris, mida haldab kindlustusandja enda personal või isik, kes on sõltumatu, kuid kellel on pidev volitus tegutseda kindlustusandja nimel esindajana“ (Solventsus II direktiivi artikli 145 lõige 1), siis ei ole ülemääraseid raskusi mõista, et see vastab samal ajal määruse artikli 7 lõike 5 tingimusele:

– Euroopa Kohtu praktika „pideva kohalolu“ kohta ELTL artiklis 43 tunnustatud asutamisvabaduse raames nõuab, et see oleks tuvastatav „objektiivsete ja kontrollitavate asjaolude põhjal, mis seonduvad eelkõige füüsilise kohalolekuga, st ruumide, töötajate ja varustusega“ [50].

– Solventsus II direktiivi artikli 145 lõige 2 nõuab, et kindlustusandja peab enda teises liikmesriigis asutamiseks teatama päritoluliikmesriigi järelevalveasutustele selle isiku nime, kes on filiaalis või pideva kohaloleku raames volitatud võtma kindlustusandjale kohustusi kolmandate isikute ees.

[48] Selles kohtuasjas ei ole tõstatatud küsimust määruse artikli 7 lõike 5 ja Solventsus II direktiivi mõistete „filiaal“ automaatsest samaväärsusest. Kuigi vastus on intuitiivselt jaatav, pean meenutama, et selles direktiivis kasutatakse „filiaali“ eri tähendustes: üks, üldine on artikli 13 punkti 11 tähendus pealkirja „Mõisted“ all; teist, spetsiifilist kasutatakse I jaotise IX peatüki eesmärgil artikli 162 lõikes 2 ja teist IV jaotise eesmärgil artikli 268 lõike 1 punktis b. Käesoleva ettepaneku ese ei hõlma analüüsimist, kas kõik need vastavad määratluse järgi määruse nõuetele.

[49] Filiaali ja pideva kohaoleku omavahel samastamine ulatub tagasi 4. detsembri 1986. aasta kohtuotsuse komisjon *vs*. Saksamaa (205/84, EU:C:1986:463) aegadesse. Seadusandja sätestas selle pärast, alates nõukogu 22. juuni 1988. aasta direktiivi 88/357/EMÜ (otsekindlustustegevusega, välja arvatud elukindlustustegevusega seotud õigusnormide kooskõlastamise kohta, millega nähakse ette sätted teenuste osutamise vabaduse tegeliku kasutamise hõlbustamiseks ja muudetakse direktiivi 73/239/EMÜ) (EÜT 1988, L 172, lk 1; ELT eriväljaanne 06/01, lk 198) artiklist 3.

[50] 26. oktoobri 2010. aasta kohtuotsus Schmelz (C-97/09, EU:C:2010:632, punkt 38).

88. Endiselt lahtine on küsimus, kas pideva kohaloleku puhul peaks selleks, et seda saaks kvalifitseerida „üksuseks“ Solventsus II direktiivi tähenduses, tõendama veel teisi asjaolusid: eelkõige, kas see üksus peab olema kindlustusandja juhtimise ja kontrolli all ning kas ta peab oma tegevuses olema seotud eranditult või väga valdaval määral kindlustusandjaga. [51]

89. Mis puudutab käesolevat asja, siis arvan, et seda vaidlust ei ole vaja lahendada: mis määruse artikli 7 lõikesse 5 puutub, siis need elemendid ei ole otsustavad.

90. Küll aga on määravalt otsustav see, et filiaaliga samastatava pideva kohaloleku puhul oleks olemas vahendid (juhatus, ruumid, töötajad, varustus) tegutsemiseks ja et ta oleks osalenud õigussuhtes, millest on tingitud kohtuvaidlus, tingimustel, mis tulenevad eespool viidatud Euroopa Kohtu praktikast. [52]

91. Samas kohtupraktikas on rõhutatud – nagu ma meelde tuletasin –, et lähedust kohtuvaidluse ja seda lahendava kohtu vahel ei hinnata üksnes eri liikmesriikides asutatud isikute vaheliste õigussuhete järgi, vaid arvestades ka seda, kuidas need kaks isikut ühiskondlikus elus käituvad ning ärisuhetes ennast kolmandatele isikutele esitlevad.

92. Seega saab konkreetsel juhul nende kahe teguri kombinatsiooni (mitte kindlustusandja kontrolli tugevuse järgi vastuvõtvas riigis asuvate isikute üle ega nende isikute ainult esimesega seotuse astme) järgi kindlaks teha, kas kohtuvaidluse ja seda menetleva kohtu vahel on tihe seos.

b) Solventsus II direktiivi artiklite 151 ja 152 tähenduses „esindaja“

93. Kui kindlustusandja laiendab oma kutsetegevust teise liikmesriiki teenuste osutamise vabadust kasutades, võib juhtuda, [53] et ei ole materiaalseid tunnuseid, mille järgi saaks ära tunda, kas on olemas filiaal, esindus või muu üksus määruse artikli 7 lõike 5 tähenduses.

94. Mootorsõidukite kasutamise tsiviilvastutuskindlustuse konkreetses valdkonnas on esindaja, kelle peab kindlustusandja vastuvõtvas riigis määrama, vaevalt see, kes põhjustab „filiaali, esinduse või muu üksuse tegevusest tuleneva“ vaidluse määruse artikli 7 lõike 5 tähenduses, kui tema tegevus piirdub Solventsus II direktiivi artiklis 152 loetletud ülesannetega.

95. Solventsus II direktiivi artikli 152 lõige 4 lubab liikmesriikidel [54] määrata selles artiklis ja direktiivi 2009/103/EÜ [55] artiklis 21 reguleeritud kahjukäsitluse ja nõuete lahendamise ülesanded ainult ühele esindajale. Nii tunnustatakse selles kaudselt ühe ja teise esindaja ülesannete omavahelist vastavust, mida on kinnitanud ka Euroopa Kohus. [56]

[51] Komisjoni tõlgendav teatis teenuste osutamise vabaduse ja üldise huvi kohta kindlustussektoris (EÜT 2000, C 43, lk 5), lk 9–12, kinnitab, et mõlemad tingimused peavad olema täidetud.

[52] Käesoleva ettepaneku punktid 38–52.

[53] Kuna selle vabaduse kasutamine ei välista teenuseosutaja teatavat püsivat infrastruktuuri sihtriigis (30. novembri 1995. aasta kohtuotsus Gebhard, C-55/94, EU:C:1995:411), ei välista ma võimalust, et teatud ettevõtja puhul esineb tõepoolest selle artikli kohaldamiseks nõutav välismulje. Sel juhul võib kolmas isik esitada oma nõude kindlustusandja vastu kohtuvaidlustes selle infrastruktuuri käitamisega seotud tegevuse tõttu selle paiga kohtusse, kus see infrastruktuur asub.

[54] Juhul, kui ettevõtja ise ei ole teda määranud.

[55] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. septembri 2009. aasta direktiiv mootorsõidukite kasutamise tsiviilvastutuskindlustuse ja sellise vastutuse kindlustamise kohustuse täitmise kohta (ELT 2009, L 263, lk 11). Solventsus II direktiivi artiklis 152 on jätkuvalt sõna-sõnalt nimetatud direktiivi 2000/26/EÜ artiklit 4, mis on täna – välja arvatud lõige 7 – üle võetud direktiivi 2009/103 artiklisse 21.

[56] 10. oktoobri 2013. aasta kohtuotsus Spedition Welter (C-306/12, EU:C:2013:650, punktid 21 ja 23) ja 15. detsembri 2016. aasta kohtuotsus Vieira de Azevedo jt (C-558/15, EU:C:2016:957, punkt 33) esindaja kohta, mida reguleerib direktiivi 2009/103 artikkel 21 (tol ajal direktiivi 2000/26 artikkel 4), ja kohtuotsus Corporis esindaja kohta, keda käsitleb Solventsus II direktiivi artikkel 152.

96. Nende kahe esindusviisi võrdsustamine tähendab, et üldjuhul piirdub Solventsus II direktiivi artiklis 152 ette nähtud esindaja teabe vastuvõtmise ja edastamisega, et hõlbustada nõuete lahendamist, nagu ka kindlustusandja määratud hüvitise maksmist.[57] Pealegi on tema roll nende tegevuste puhul vaid passiivne.

97. Euroopa Kohus on direktiivi 2000/26 artiklis 4 (mis vastab direktiivi 2009/103 artiklile 21) ette nähtud esindaja kohta otsustanud, et selle esindaja volitused on üksnes vahendamine: hüvitisepakkumisi teeb üksnes kindlustusandja.[58]

98. See ülesannete piiritlemine on kooskõlas direktiivi 2009/103 artikli 21 lõikega 6, mis näeb ette, et kahjukäsitluse ja nõuete lahendamise eest vastutavat esindajat „ei loeta […] üksuseks määruse (EÜ) nr 44/2001 tähenduses“.

99. Tuletan meelde, et Solventsus II direktiivi artiklis 152 ette nähtud esindaja määramine, mida nõutakse „artiklis 151 osutatud eesmärkidel“, tuleneb kohustusest, mille täitmise järele peab valvama vastuvõttev liikmesriik, et kindlustusandja kohtleks nõuete esitajaid võrdselt. Nõuete esitajad ei tohi olla ebasoodsamas olukorras seetõttu, et see ettevõtja kindlustab riski teenuste osutamise alusel, mitte üksuse abil.

100. Ent võrdne kohtlemine ei lähe nii kaugele, et nõuab määruse artikli 7 lõike 5 niisugust tõlgendust, mis lihtsalt annab katte nõuetele kindlustusandja vastu liikmesriigis, kus see ei ole asutatud, ainuüksi seepärast, et kindlustusandjal on kahjukäsitluse ja nõuete lahendamise jaoks esindaja.

101. Seega ei ole abstraktselt piisavat alust seostada määruse artikli 7 lõike 5 kohaldamist esindajaga, kes on määratud vastavalt Solventsus II direktiivi artiklile 152 ja kes piirdub selles artiklis sätestatud ülesannete täitmisega seoses mootorsõidukite kasutamise tsiviilvastutuskindlustuse viperustega.

102. Selleks et määruse artikli 7 lõige 5 tuleks mängu, kui kindlustusandjal on ainult üks esindaja, kes täidab vastuvõtvas liikmesriigis Solventsus II direktiivi artikli 152 ülesandeid, peab olema muid aluseid, mis lubavad määrata rahvusvahelise kohtualluvuse muule kui kostja elu- või asukohajärgsele kohtule.[59]

103. Nii on see siis, kui esindaja vastab tingimustele, mis võimaldavad teda kvalifitseerida kindlustusandja filiaaliks, esinduseks või muuks üksuseks, ja ta on aktiivselt osalenud tegevuses, mille tõttu on tekkinud kolmanda isiku nõue kindlustusandja vastu.

104. Ülejäänud osas ei saa välistada, et tulenevalt kindlustustegevusest väljaspool päritoluriiki teenuste osutamise alusel võiks tekkida kindlustusandja vastu nõudeid, mida peaks mõistlikult (rahvusvahelise kohtualluvuse seisukohast) saama lahendada kindlustusandja asukohariigist erinevas riigis.

[57] Mis hõlmab volitust võtta vastu nõudeavaldus teises liikmesriigis asuva kindlustusandja vastu, kus nõutakse hüvitist liiklusõnnetuse eest, nagu analüüsitakse kohtuotsuses Corporis.

[58] 15. detsembri 2016. aasta kohtuotsus Vieira de Azevedo jt (C-558/15, EU:C:2016:957, punktid 25 ja 26).

[59] Vt määruse põhjendus 16.

105. Kuigi poolte vastavate õiguste ja korrakohase õigusemõistmise tasakaal väljendub ennekõike reeglis, et kostja allub oma elu- või asukohajärgsele kohtule, on määruses antud hagejale alternatiive, nagu võimalus esitada hagi faktiliste asjaolude toimumise kohas. [60]

106. Määrus kaitseb lisaks hagejat, kes on kindlustussuhtes „nõrgem pool“, rahvusvahelise kohtualluvuse erinormidega (II peatüki 3. jao normid), mis ei sõltu kindlustusandja teatud territooriumil esindatuse tüübist. Samasugust kohtlemist võimaldatakse kahju kannatanud isikule, kellel on vahetu nõudeõigus.

c) Kohaldamine käesolevas asjas

107. Gefion väidab, et ta tegutseb Poolas teenuste osutamise vabaduse raames päritolu- ja vastuvõtva riigi järelevalveasutuste nõusolekul.

108. Komisjoni seisukohtadest järeldub siiski, et tegelikult tegutseb Crawford Polska asutamisvabaduse raames. Näib, et eelotsusetaotluse esitanud kohus on (vaikimisi) samal arvamusel.

109. Nagu ma kavatsesin selgitada, võib määruse artikli 7 lõike 5 raames õigus, mille alusel kindlustusandja liikmesriigis tegutseb, näidata nii seda, et selles artiklis nõutud tingimused on tegelikult täidetud (mis on tavapärane juhul, kus ettevõtja tegutseb asutamisvabaduse alusel), kui ka vastupidist (millega on tegemist üldjuhul siis, kui ta tegutseb teenuste osutamise vabaduse alusel).

110. See õigus, rõhutan, ei määra määruse artikli 7 lõike 5 kohaldamist ühes või teises mõttes ette kindlaks, mida tehakse kriteeriumide alusel, mis tulenevad selle õigusnormi tõlgendamise osas Euroopa Kohtu praktikast.

111. Nende kriteeriumide järgi võib Gefioni tegevus Poolas äriühingu Crawford Polska kaudu õigustada Poola kohtute rahvusvahelist kohtualluvust tingimustel, mille ma juba esitasin, kuna kolmas isik esitas Gefioni vastu hagi, mis on tingitud Crawford Polska otsusest, mis on selle kindlustusandja jaoks siduv.

112. Asjaolu, et Gefion tegutseb Solventsus II direktiivi artikli 147 ja järgmiste alusel, ei ole seega määrav.

[60] Niisuguses nõudes nagu käesolevas kohtuasjas, mis esitatakse lepinguvälise nõudena.

V. Ettepanek

113. Eespool öeldu põhjal teen Euroopa Kohtule ettepaneku vastata Sąd Rejonowy w Białymstoku (Białystoki rajoonikohus, Poola) teisele eelotsuse küsimusele nii:

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. detsembri 2012. aasta määruse (EL) nr 1215/2012 kohtualluvuse ning kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusasjades artikli 7 lõiget 5 tuleb tõlgendada nii, et ühes liikmesriigis asutatud äriühingut, kes tegutseb teises liikmesriigis asutatud kindlustusandjaga sõlmitud lepingu alusel, võib kvalifitseerida selle kindlustusandja „filiaaliks, esinduseks või muuks üksuseks“ siis, kui ta kumulatiivselt:

– tegutseb liikmesriigis, hüvitades mootorsõidukite kasutamise tsiviilvastutuskindlustuse alusel, mille riske kindlustusandja kindlustab, varakahju;

– on väliselt kindlustusandja tegevuse laiendus ja

– tal on juhatus ja varalised vahendid, mis võimaldavad teha äritehinguid kolmandate isikutega, nii et viimased teavad, et nad saavad luua välismaal asuva kindlustusandjaga õigussuhte ilma temaga otse suhtlemata.